
This article analyzes the Ukraine's chance to choose European integration course of development without losing their originality and national identity. As an illustration used the description European integration in Poland, which since the 90s of last century clearly defined policy of European integration.

Keywords: national identity, national originality, European integration, prospects for Ukraine's integration, transborder interaction, Association Agreement with the EU, Polish experience of European integration.

УДК 323.1

ББК 66.4

Юрій Туркус

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПРОСТОРУ ЄС

У статті аналізується стратегія України щодо її входження до Європейського Союзу. Визначається мета реалізації стратегічного курсу на європейську інтеграцію й створення передумов для набуття Україною членства в Євросоюзі.

Ключові слова: Європейський Союз, стратегія України, європейська інтеграція, членство в Євросоюзі.

Успішне сходження Європейського Союзу та залучення до свого складу країн Центрально-Східної Європи імперативно поставило ряд важливих теоретичних і практичних проблем. В їх числі встановлення географічних меж інтеграційного об'єднання, перспектив для європейських країн пострадянського простору, зокрема, можливостей входження України до складу об'єднаної Європи. Очікуване безпрецедентне розширення, яке сталося у 2004 р., коли 10 країн ЦСЄ поповнили лави ЄС, спонукало керівництво України якомога швидше визначитися стосовно власних перспектив. Необхідність правильного та всебічного визначення інтеграційної стратегії була спричинена вказаним перебігом подій і формуванням, у зв'язку із цим, принципово нової геополітичної ситуації. Пріоритетним напрямом офіційний Київ установив європейську інтеграцію.

Підкреслимо, що Україна ще в "Основних напрямках зовнішньої політики", затверджених Верховною Радою 1993 р., чітко сформулювала прагнення поповнити сім'ю європейських країн і ввійти до європейського простору [1]. На рубежі століть, коли стало питання входження до ЄС країн ЦСЄ, Україна лишилася, практично, одна з держав пострадянського простору, яка чітко ставила мету поповнити лави Євросоюзу. Адже для трьох країн Балтії це питання було в цілому вирішеним, Білорусь і РФ не ставили перед собою таких амбітних планів, а Молдова через ускладнення з Придністровською республікою не може наполягати на інтеграції до ЄС.

Виходячи зі свого цивілізаційного вибору й сповідуючи європейські демократичні цінності та з метою реалізації стратегічного курсу на європейську інтеграцію й створення передумов для набуття Україною членства в Євросоюзі в червні 1998 р. Указом Президента України було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу. У документі зазначалося, що ЄС у процесі свого розвитку досяг "високого рівня політичної інтеграції, уніфікації права, економічного співробітництва, соціального забезпечення та культурного розвитку" [2]. З огляду на таке становище, пріоритетними напрямками європейської інтеграції в Стратегії були визначені:

- адаптація національного законодавства до законодавства ЄС, забезпечення прав людини, що полягає в зближенні із сучасною європейською системою права;
- економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та Євросоюзом, важливими чинниками яких було визнано уніфікацію національної економіки на засадах СОТ, лібералізацію та синхронізоване відкриття ринків ЄС й України;
- інтеграція України в контексті зміцнення загальноєвропейської безпеки в усіх її вимірах, а принципи її неподільності мають стати гарантією власної безпеки України;

- політична консолідація та зміцнення демократії, яка передбачає неухильне поглиблення політичного діалогу й спрямована на гарантування політичної стабільності, забезпечення мирного розвитку та плідного співробітництва всіх європейських націй, зміцнення демократичних засад в українському суспільстві;

- адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС, яка означає реформування цієї сфери з активним залученням інститутів і програм об'єднаної Європи;

- культурно-освітня й науково-технічна інтеграція, що полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці й техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у країнах Євросоюзу;

- регіональна інтеграція як поглиблення прямих контактів між окремими регіонами України та державами – членами й кандидатами в члени ЄС;

- галузева співпраця щодо розвитку транспортних, електроенергетичних та інформаційних мереж, а також у сферах наукових досліджень, промисловій і сільськогосподарській кооперації;

- співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища, що є одним з головних напрямів діяльності ЄС й актуальною проблемою для України, зумовленою не лише наслідками аварії на ЧАЕС, а й загальним станом вітчизняного довкілля [2].

Важливим положенням Стратегії Києва було проголошення прагнення до зовнішньополітичної консолідації, спрямованої насамперед на зміцнення європейської безпеки. Як зазначено в документі, з одного боку, вона включає всебічне входження України в європейський політичний, правовий, економічний, інформаційний, культурний простір, а з іншого, – ідентифікацію політики ЄС щодо України, відокремлення її від політики ЄС щодо Росії та підтримку державами Європи й світовим співтовариством стратегії інтеграції України до ЄС.

У цьому контексті важливим визначалося співробітництво з Європейською Комісією, Європейським парламентом та іншими загальноєвропейськими інституціями, а також поглиблення відносин з окремими державами – членами ЄС. Зауважимо, що істотною складовою зовнішньополітичної консолідації слід вважати згоду ЄС на поступове залучення України до міжрегіональних ініціатив Союзу, а одним з реальних внесків на шляху до зближення політичних позицій України та ЄС було б досягнення згоди стосовно спільної позиції в ООН з глобальних міжнародних питань.

Щодо внутрішньополітичної консолідації, яка базується на виборі, зробленому українським суспільством на користь інтеграції до ЄС, вона, як зазначено в Стратегії, включає насамперед зміцнення демократії та верховенства права в державі. У цьому документі відзначалося, що європейська інтеграція сприятиме становленню громадянського суспільства в Україні й подальшому формуванню української політичної нації як повноправного члена сім'ї європейських націй. Однак політична консолідація не може відбуватися за рахунок односторонніх кроків, тому на період до набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС слід послідовно дотримуватися принципу паритетності, домагаючись від ЄС рівноцінних зустрічних кроків [2].

Відзначимо, що на основі Стратегії було розроблено план стосовно здійснення практичних, цілеспрямованих і послідовних кроків із реалізації завдання набуття повного членства в Євросоюзі. Цей план був окреслений у Посланні Президента України до Верховної Ради “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки” [3]. Серед завдань з досягнення відповідності критеріям членства й створення передумов для вступу в ЄС були виділені такі завдання та відповідні терміни їх виконання чи досягнення:

- набуття Україною членства в СОТ (2002–2003 рр.);

- проведення переговорного процесу й підписання Угоди про асоціацію України та ЄС (2002–2004 рр.);

- проведення переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (2003–2004 рр.);
- приведення законодавства України відповідно до вимог законодавства ЄС у пріоритетних сферах (2002–2007 рр.);
- виконання процедур, необхідних для набуття чинності Угодою про асоціацію (2004–2007 рр.);
- проведення переговорного процесу та створення митного союзу між Україною та ЄС (2005–2007 рр.);
- повне виконання Угоди про асоціацію та копенгагенських критеріїв членства в ЄС (2007–2011 рр.);
- створення реальних передумов вступу України до Європейського Союзу (2011 р.) [3].

Водночас, з метою об'єктивної оцінки реальності досягнення поставлених завдань, слід подати й підходи Брюсселя стосовно України в цей період. Значна інтенсифікація передвступного переговорного процесу Євросоюзу з державами ЦСЄ – кандидатами на вступ зумовила необхідність визначення ЄС основних напрямів співробітництва з країнами, які після приєднання до організації нових членів стануть сусідами розширеного Союзу. У контексті політичного співробітництва України з ЄС прийняття Спільної стратегії оцінювалося керівництвом у Києві як, безумовно, позитивна подія. З боку ЄС було вперше офіційно підтримано європейські прагнення України, зроблений нею вибір. Брюссель і країни-члени Євросоюзу запропонували Україні свій різноманітний досвід будівництва сучасних політичних, економічних, соціальних та адміністративних структур.

Звичайно, що прийняття в цей час такого документа з політичної точки зору було певним досягненням. Завдяки зусиллям української сторони ставлення, рівень відносин з Україною Брюссель не лише виокремлював із загальної власної східної стратегії, а й спільно відгукнувся на євроінтеграційні прагнення офіційного Києва. Однак політики офіційного Брюсселя засвідчили, що вони не були готовими надати конкретну відповідь на наполегливі прагнення української дипломатії щодо обговорення перспективи укладання так званої асоційованої угоди між сторонами. Тобто зазначені Україною вище бажані терміни стосовно окреслення власної перспективи й надії на те, що рішення Гельсінського саміту приведуть до зміни її статусу у відносинах з ЄС, не виправдалися.

У преамбулі до Спільної стратегії зазначалося, що Україна була першою з нових незалежних держав колишнього СРСР, які підписали в 1994 р. зі Співтовариствами партнерську угоду, і що політика ЄС щодо України ґрунтується на твердому переконанні в тому, що “повне виконання цієї угоди є передумовою успішної інтеграції України в економіку Європи та допоможе Україні підтвердити її європейську ідентичність” [4, р.1]. Саме такі підходи були характерними для офіційної позиції Євросоюзу.

За нашою оцінкою, варто підкреслити таке. По-перше, навіть у разі позитивної оцінки Єврокомісією економічного розвитку України в 1999 р. такі очікування навряд чи могли б реалізуватися. Адже й відносини ЄС з країнами-кандидатами на вступ були побудовані згідно з Європейськими (асоційованими) угодами, положення яких не містили конкретної вказівки щодо визначеної перспективи членства або термінів вступу. Винятком була угода з Польщею, у преамбулі якої, з ініціативи польської сторони, було записано, що Польща має намір набути повноправного членства в Союзі.

По-друге, сама постановка Україною питання стосовно укладення асоційованої угоди в той час як основної мети, певно, була передчасною, оскільки суперечила практиці прийняття Брюсселем нових інтеграційних планів, виходячи з попередніх позитивних результатів. Узагалі ж механізм взаємодії політичних інституцій ЄС з третіми країнами наприкінці 1990-х років був достатньо визначеним, а повне виконання комплексу вимог ЄС щодо держав-аплікантів розглядалося як необхідна умова подальшого поглиблення співробітництва.

По-третє, ЄС в цей період справедливо висловлював занепокоєність політичним кліматом в Україні, застереження щодо демократичності президентських виборів 1999 р. Так, Євросоюз, підкреслюючи роль міжнародних організацій, які здійснювали моніторинг процесу демократизації, надавав особливого значення тісній співпраці України з Радою Європи та ОБСЄ. Брюссель узяв до уваги висновки моніторингової місії ОБСЄ, Бюро демократичних інститутів і прав людини щодо президентських виборів 1999 р. в Україні, відзначив, що їх проведення не відповідало ряду зобов'язань перед ОБСЄ.

Критичне ставлення до використання владою адміністративного ресурсу в ході виборів засвідчило, що позиція Брюсселя залишилася незмінною – поглиблення політичного діалогу з Україною ЄС розглядав передусім як основний інструмент впливу на процеси демократизації й дотримання прав людини.

Таким чином, досягти стратегічної мети Києву не дозволили наявні політичні проблеми – відсутність в Україні та всередині самого ЄС внутрішніх передумов для піднесення на новий рівень і розширення двостороннього співробітництва. Водночас для подолання цих проблем Європейський Союз визначив такі стратегічні цілі щодо України:

- зробити свій внесок у розбудову стабільної, відкритої, плюралістичної демократії в Україні та зміцнення стабільно функціонуючої ринкової економіки (тобто передбачені УПС цілі внутрішніх трансформацій перехідного періоду в Україні);

- посилити співробітництво з Україною у сфері збереження стабільності та безпеки в Європі й усьому світі, знаходячи ефективно спільне вирішення проблем, які поставили перед континентом;

- розширити економічне, політичне та культурне співробітництво й співпрацю в галузі юстиції та внутрішніх справ [5, р.1].

У Брюсселі фактично визнавали, що наявний ступінь демократизації суспільно-політичного життя в Україні не сприяє інтенсифікації політичного діалогу з ЄС. Зазначалося, що лише “успішні перетворення принесуть піднесення не тільки Україні, а й усьому регіонові. Для забезпечення успіху цього процесу мають відбутися реформи, спрямовані на зміцнення демократії та правопорядку, а також соціально-економічні реформи в напрямі створення працюючої ринкової економіки” [5, р.2].

Іншими словами, аналіз політичного перебігу подій після президентських 1999 р. виборів по лінії Київ – Брюссель ніяк не можна визначити позитивним для досягнення стратегічних цілей Україною. Навпаки, взаємовідносини зазнали ряду невдач через те, що в Україні виникли проблеми з розвитком демократії, свободою слова, ускладнення для роботи ЗМІ тощо. Перед українською стороною поставили також завдання неухильного забезпечення прав людини, дотримання верховенства закону.

Визнавалася й необхідність зближення внутрішнього законодавства України із законодавством ЄС і відповідного реформування національної правової системи. Передумовами успішного економічного й соціального розвитку визначалося створення в Україні сучасного громадянського суспільства, включаючи заохочування зміцнення зв'язків між неурядовими організаціями Союзу й України. Наголошувалося на великому значенні наявності конкурентного, сприятливого для інвесторів, ділового середовища в Україні.

Значущість розвитку демократичних політичних інститутів і громадянського суспільства в Україні демонстрували політики в Брюсселі в ході підготовки, проведення та імплементації так званого Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою, який пройшов 16 квітня 2000 р., і неодноразових застережень щодо прямої залежності надання допомоги ЄС від результатів демократизації, проведення економічних реформ. Це стосувалося як фінансової допомоги МВФ по лінії ТАСІС, так і закриття Чорнобильської АЕС і надання коштів для будівництва компенсуючих потужностей.

Зіткнувшись з рядом відчутних ускладнень, Київ прагнув запобігти ізоляції України від європейської спільноти після розширення Євросоюзу. Наполегливість України, політико-дипломатичний супровід кроків її державного керівництва отримував у кінцевому підсумку підтримку ЄС в загальноєвропейських, регіональних та світових структурах і сприяння інтеграції України в європейську й світову економіку.

Водночас, незважаючи на те, що Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу містила положення щодо розроблення спільної з ЄС позиції в ООН з глобальних питань міжнародного життя, Спільна стратегія ЄС обмежилася пропозицією зміцнити механізми консультацій між ЄС та Україною в рамках УПС, Ради Європи й Організації Об'єднаних Націй і застереженням щодо подальшого поглиблення та розширення політичного діалогу з Україною на вищому посадовому й міністерському рівнях як двостороннього, так і через використання союзних механізмів.

Створення в Україні більш привабливого інвестиційного клімату, відповідні зміни законодавства, переговори з провідними державами та інші кроки з приводу прискорення вступу до СОТ, давали можливість ставити питання стосовно створення в майбутньому зони вільної торгівлі між ЄС та Україною як це передбачено УПС.

Протягом наступних років Верховна Рада прийняла в новій редакції Закони України “Про громадянство України”, “Про біженців”, “Про еміграцію”, Україна приєдналася до Конвенції “Про статус біженців” від 1951 р. і відповідного Протоколу від 1967 р., було прийнято рішення про реформування Прикордонних військ, створено Державний комітет у справах охорони державного кордону України, проведено Економічний форум з питань розвитку прикордонного співробітництва. У 2002 р. розпочалося виконання спільного з Євросоюзом плану з боротьби з організованою злочинністю й нелегальною міграцією [6, с.148].

Відзначимо, що підхід Євросоюзу та інших міжнародних організацій до проблем внутрішньополітичного розвитку в Україні, на загальну думку, позитивно вплинув на проведення виборів до Верховної Ради в березні 2002 р. Під час Копенгагенського саміту ЄС – Україна в липні того ж року представники ЄС наголошували, що Україна наблизилася до відповідності стандартам ОБСЄ і Ради Європи щодо вільних і чесних виборів [7, р.212]. Така оцінка створювала передумови подальшої інтенсифікації співробітництва в інших сферах взаємовідносин: у торговельно-економічній, інвестиційній галузях, у науково-технічній та інших сферах.

Проте активізація стосовно досягнення стратегічних цілей Києвом набула нових вимірів у період напередодні розширення ЄС у 2004 р. і подій, пов'язаних з так званою помаранчевою революцією. Україна активно відстоює визнання з боку європейських чільників законного права претендувати на членство в Євросоюзі відповідно до його статутних документів, зокрема, статті 49 Договору про Європейський Союз та статей 1 і 58 конституційних засад ЄС. При цьому все більше усвідомлюється необхідність поєднання євроінтеграційних амбіцій з неухильним провадженням внутрішніх політичних та економічних перетворень.

Поряд із цим державне керівництво в Києві, відчуваючи ускладнення з досягненням євроінтеграційної мети, прагнуло віднайти й інші важелі щодо зміцнення економічного розвитку, зокрема, посилення співробітництва з Росією, Білоруссю та Казахстаном у рамках створюваного Єдиного економічного простору (ЄЕП). Певним політичним силам видавалося, що від прогресу в цьому напрямі залежатиме можливість запровадження між Україною та ЄС тісніших відносин.

Україна завжди позиціонувала активним прихильником процесу входження до Євросоюзу країн-претендентів із ЦСЄ, на відміну від Росії, яка тією чи іншою мірою обумовлювала своє ставлення до східного розширення ЄС. При цьому офіційний Київ підкреслював власний європейський вибір і стратегічну мету, пропонував єврочиновни-

кам необхідність селективного підходу до європейських країн пострадянського простору з боку ЄС. Прагнення Євросоюзу формувати спільну східну стратегію оцінювалося українським керівництвом негативно. Про це свідчили виступи представників України на березневій 2003 р. конференції Україна – ЄС “Ширша Європа: перспектива України”. Цей захід проводився Брюсселем з метою узгодження позицій сторін у світлі підготовленої ЄК позиції “Ширша Європа – сусідство: нові рамки відносин з новими східними та південними сусідами”. Як оцінювали експерти, цей документ став свого роду компромісом між прагненнями офіційного Києва мати більш чіткі інтеграційні перспективи та бажанням ЄС не зв’язувати себе конкретними зобов’язаннями перед Україною. Саме тут запропонований Брюсселем особливий статус сусідства виводить сьогодні відносини ЄС – Україна на формат співпраці, що співмірний аналогічному рівню попереднього співробітництва Євросоюзу з країнами ЦСЄ. Водночас такий статус не відкриває безпосередніх інтеграційних перспектив і визначає стосунки ЄС з Україною в загальноприйнятному для ЄС форматі.

Показовими були результати чергового саміту Україна – ЄС, який проходив у жовтні 2003 р. в Ялті після приєднання України до СЕП. Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Хав’єр Солана, викладаючи позицію щодо такого підходу Києва, наголошував, що чим кращими будуть відносини України з Росією, тим краще від цього буде всім. Застереження стосувалися того, щоб зобов’язання, які Україна бере на себе в рамках СЕП, гармоніювали з тими зобов’язаннями, які Київ уже взяв на себе стосовно ЄС і під час переговорів щодо вступу до СОТ. Євросоюз виявив прихильність до створення зони вільної торгівлі в рамках нового формування, указуючи лише на те, щоб ця зона не характеризувалася якимись вилученнями або обмеженнями. За оцінкою надзвичайного й повноважного посла Франції в Україні Філіппа де Сюремена, завдання полягало в запобіганні перетворення СЕП на митний союз, бо за таких умов справа гармонізації двох курсів була б унеможливленою [8].

Саміт в Ялті став важливим з точки зору формування спільних підходів сторін у відносинах з розширенням ЄС. На розв’язання економічних питань і ймовірних труднощів націлена була підготовка Плану дій. Причому його пропонувалося розробляти спільно. Представники Брюсселя факт сусідства ЄС та України розглядали як шанс, яким слід скористатися обом сторонам.

Водночас у співпраці з Україною пріоритетом номер один ЄС справедливо вказав зміцнення в країні демократії, верховенства права та суспільних інститутів. Як уже стало традицією, Євросоюз заявив про те, що в Україні потрібно гарантувати свободу мас-медіа, захист журналістів, верховенство права, провести правову й адміністративну реформи тощо [9].

Набуття членства в ЄС десятьма новими країнами-членами, у тому числі традиційними партнерами Польщею, Угорщиною, Балтійськими державами, а також новий статус України як безпосереднього сусіда ЄС, коли довжина спільного кордону становить майже п’яту частину кордонів України, значно підвищили коефіцієнт як підтримки позиції нашої держави в рамках ЄС, так і відповідальності української сторони перед Євросоюзом за впровадження європейських стандартів і цінностей.

Розширення ЄС відкрило для України нові стратегічні перспективи та додаткові можливості для поглиблення євроінтеграційної політики. У цілому, формування на кордоні України важливого інтеграційного об’єднання з єдиними торговельними правилами, тарифами та процедурами потенційно вигідне нашій країні, оскільки це суттєво спрощує ведення бізнесу з європейськими компаніями, покращує умови торгівлі та сприяє появі нових інвестиційних можливостей для України. Разом з тим у короткостроковій перспективі для України протягом певного часу можливі прояви ряду негативних наслідків розширення, у тому числі торговельно-економічного характеру.

За визначенням сторін, наближення ЄС до українських кордонів має також вагомe значення для поглиблення двостороннього співробітництва в напрямі підвищення безпеки та стабільності на континенті. Залишаючись поза межами Євросоюзу, Україна успішно асоціюється з процесом здійснення спільної європейської політики безпеки й оборони. У Києві враховують, що за останнє десятиліття ЄС спромігся суттєво розвинути свою військову складову як важливу ланку ЄПБО. Зокрема, створення й розвиток військових контингентів дозволили Євросоюзу взяти на себе виконання миротворчих місій як в Європі, так і поза її межами.

Процес активного формування європейського безпекового простору та механізму його функціонування охоплює всі рівні співробітництва європейських держав. Повноцінним учасником європейської системи безпеки може бути й Україна. Повнота участі нашої держави у формуванні цієї системи безпосередньо залежить від ініціативності й активності України як контрибутора міжнародної безпеки загалом та європейської безпеки зокрема.

Новий відлік відносин України з ЄС, визначення їх перспектив слід розглядати в контексті президентських 2004 р. виборів і подальших демократичних змін у нашій державі. Події так званої помаранчевої революції, під час якої український народ продемонстрував свою прихильність до європейських демократичних цінностей, значно додали потенційних перспектив на євроінтеграцію. Свідченням цього стали не лише офіційні заяви чільників ЄС, а й чимала прихильність громадян країн-членів Євросоюзу до вітчизняних прагнень. Найбільш виразними є дані соціологічних опитувань, за якими більше половини опитуваних підтримують перспективу вступу України до ЄС. Демократичні зміни в Україні сприяли переосмисленню її ролі на континенті.

Водночас слід зазначити, що відсутність послідовності та єдності помаранчевих сил у демократичних перетвореннях України не дозволили скористатися повною мірою набутою міжнародною підтримкою для втілення стратегії на євроінтеграцію [10, с.57]. У результаті внутрішніх ускладнень вітчизняна дипломатія не змогла забезпечити новий формат відносин з Євросоюзом, домогтися окреслення більш чіткої перспективи поглиблених відносин з Брюсселем. Тому основою відносин сучасного етапу України з ЄС не стала перспектива членства, а відповідний трирічний План дій, що був спільно розроблений і затверджений у Брюсселі 21 лютого 2005 р. під час засідання Ради з питань співробітництва ЄС – Україна. Він став своєрідною “дорожньою картою” поступового наближення України до ЄС, де міститься комплекс практичних заходів, спрямованих на поглиблення двостороннього співробітництва в таких важливих сферах, як політичний діалог, соціально-економічні перетворення, торгівля, ринкові реформи, юстиція та внутрішні справи, енергетика тощо. Іншими словами, українська сторона продовжила попередній підхід і погодилася на лінію Брюсселя у двосторонніх відносинах щодо впровадження Європейської політики сусідства за умов спільного узгодження пріоритетних напрямів співробітництва.

Саме в такому ключі проходили наступні саміти Україна – ЄС. Так, груднева 2005 р. у Києві зустріч на вищому рівні не стала історичним проривом. На саміті розглядалися результати поточної діяльності України у виконанні положень УПС та Плану дій і подальший розвиток двосторонніх відносин у звичному форматі нашої держави із цією організацією. Про це йшлося на прес-конференції в Представництві Єврокомісії в Києві, коли підкреслювалося, що на серйозні стратегічні зрушення Києву не слід розраховувати. Досягненням можна було вважати отримання Україною ринкового статусу, відзначення поширення свободи слова та розвиток засобів масової інформації.

Тому, не отримавши позитивного сигналу від Брюсселя стосовно вирішення стратегічно важливих євроінтеграційних перспектив, Україна, розв’язуючи поточні проблеми двосторонніх відносин, усе прагне наближатися до Європейського Союзу, так би

мовити, малими кроками. Ними стали 10-й саміт Україна – ЄС у жовтні 2006 р. у Гельсінкі, а також 11-й саміт у вересні 2007 р. у Києві. У ході першої зустрічі були парафоровані, а у 2007 р. ратифіковані дві угоди: про реадмісію й про спрощення візового режиму. Київ і Брюссель домовилися, що умови реадмісії стосуватимуться лише тих громадян, які, очевидно, проходили через територію України. Також ЄС, погодившись на пропозиції Києва, узяв на себе зобов'язання надавати фінансову допомогу для облаштування місць тимчасового перебування таких громадян і для їх переправлення в ті країни, звідки вони прибули до ЄС [11, с.6].

Укладення угоди про спрощення візового режиму є одним із важливих елементів нового формату відносин України з Європейським Союзом. Ратифікація відповідних угод наблизила досягнення мети української сторони – формування простору вільного пересування наших громадян, створення повноцінного безвізового режиму між Україною та ЄС. Для її реалізації певну підтримку надало укладання наприкінці 2007 р. угод про малий прикордонний рух з Угорщиною, Словаччиною та Польщею. Зазначені угоди мають на меті пом'якшення наслідків вступу цих країн до Шенгенської зони для населення прикордонних українських територій. Така лінія Києва знаходить розуміння й підтримку з боку ЄС на відміну від того, що питання європерспективи залишається відкритим.

Водночас відзначимо, що навіть при всіх застереженнях Євросоюз прагнув реагувати на діяльність української влади щодо досягнення стратегічної мети євроінтеграції, навіть у рамках Європейської політики сусідства. ЄПС протягом 2006–2007 рр. зазнала певної диференціації для країн-сусідів, що прагнуть до інтеграції з ЄС. Так звані “привілейовані відносини” стали відповіддю на устремління України. Для посилення механізмів ЄПС у грудні 2006 року було прийнято стратегію “Посилюча Європейська політика сусідства”. У ній були викладені пропозиції з удосконалення даної політики. З метою матеріально-фінансового забезпечення діяльності в рамках ЄПС на період 2007–2013 рр. було запроваджено механізм “Європейського інструменту сусідства й партнерства” (ЄІСП).

Далі спробуємо, опираючись на теоретичні здобутки світової науки й практичний досвід розвинених європейських країн, визначити стратегічні орієнтири подальшого демократичного розвитку вітчизняного суспільства як складової європейського утвердження України. Держава в умовах Європи може претендувати на роль демократичної не лише за декларування, а й змістовного наповнення демократичних норм і процедур. Одним із найважливіших орієнтирів у діяльності держави, пов'язаним з утвердженням європейських демократичних стандартів сучасного розвитку, вважається необхідність підвищення рівня конкуренції у сфері державотворчої діяльності. Відсутність достатнього рівня конкуренції в політико-владних структурах України дає змогу номенклатурно-клановим утворенням керувати державою за допомогою волюнтаристських методів. З огляду на це, набуває актуальності потреба розвитку конкуренції в середовищі державних службовців, що передбачає: рекрутування їх на основі професіоналізму, а не за принципом протекціонізму; залежність службової кар'єри від особистих якостей працівників; адекватну оплату праці державного службовця.

У цьому контексті цілком слушними постають цілі, яких має добиватися нинішня влада України на чолі з Президентом В.Ф.Януковичем. У своєму посланні з нагоди перших ста днів президентства В.Ф.Янукович однозначно підтвердив інтегральну національну мету: Україна має увійти до числа провідної двадцятки світу як сучасна держава з конкурентною економікою, реалізувати європейський вибір [12].

Таким чином, можна зробити такі висновки. Для українського керівництва виявилися дещо неточні прогнози й сподівання стосовно досягнення кінцевого та проміжних завдань європейської інтеграції. Це змушує владу до більш ретельного аналізу як при-

чин гальмування, так і шляхів нарощування темпів проведення демократичних реформ і виведення України на нові якісні параметри. Серед гальмівних причин слід особливо виокремлювати причини внутрішнього та зовнішнього характеру, які стосуються нашої держави та Євросоюзу. Продовження практики приєднання України до заяв і позицій Європейського Союзу з регіональних та міжнародних питань, започаткованої у 2005 р., разом з посиленням підтримки постійно діючих двосторонніх механізмів співробітництва з новими державами-членами стануть важливими чинниками в набутті досвіду інтеграції до Євросоюзу.

1. Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Верховною Радою України 2 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1993. – № 33; Політика і час. – 1993. – № 7. – С. 94–96.
2. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98 (із змінами, внесеними Указами Президента України від 12 квітня 2000 року № 587/2000 та від 11 січня 2001 року № 8/2001). – Сайт МЗС України. Публікації. – <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publikation/print/2823.htm>.
3. Послання Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки” (Документ Microsoft Word, 346 КБ). – Сайт МЗС України. Публікації. – <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publikation/print/2822.htm>.
4. European Council Strategy 1999 / CFSP on Ukraine // Bulletin EU 122 – 1999. Annexes to the Presidency conclusions (6/7). – P. 1–2.
5. European Council Strategy 1999 / CFSP on Ukraine // Bulletin EU 122 – 1999. Annexes to the Presidency conclusions (6/7). – P. 1–2.
6. Європейська інтеграція України: політико-правові проблеми / Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького. – К. : Юрид. думка, 2005. – 332 с.
7. Treaty of European Union. Commission of European Committee. – Brussels. – 2005. – 320 p.
8. Україна – ЄС, саміт в Гельсінкі. Україна малими кроками наближається до Євросоюзу // День. – 2006. – № 186. – 28 жовт.
9. Розширення Європейського Союзу: нові можливості та перспективи для України : матеріали засідання “круглого столу” 17 груд. 2003 р. / ред. П. М. Рудяков ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2004. – 80 с.
10. По той бік розуміння: Україна та Європа після Помаранчевої революції : за матеріалами міжнар. наук. семінару [“Перед визнанням: Україна та Європа після Помаранчевої революції”], (Київ, НаУКМА, 30 верес. 2005 р.: зб. наук. ст. / заг. ред. Г. Флікке, С. Кисельов. – К. : Атіка, 2006. – 227 с.
11. Час “політики”, “інтеграції”, “економіки” : події, огляди та новини // Політика і час. – 2007. – № 7. – С. 6–25.
12. Янукович В. Ф. Послання Президента України з нагоди 100 днів перебування на посаді / В. Ф. Янукович. – К., 2010. – 3 черв. – Сайт Президента України.

В статье анализируется стратегия Украины о ее вхождении в Европейский Союз. Определяется цель реализации стратегического курса на европейскую интеграцию и создание предпосылок для приобретения Украиной членства в Евросоюзе.

Ключевые слова: *Европейский Союз, стратегия Украины, европейская интеграция, членство в Евросоюзе.*

This article analyzes the strategy of Ukraine for its entry into the European Union. Determine the purpose of the strategic course towards European integration and the creation of conditions for Ukraine's membership in the EU.

Keywords: *European Union Strategy for Ukraine, European integration, EU membership.*